

Zas Latweeschu draugs.

1838. 7 Juhli.

27ta lappa.

S a u n a s i n n a.

Is Brasilies semmes, Amerikâ. Pa tahs semmes widdu taggad atrohdahs leels pulks zeemü, fur tik Wahzeefchi ween dsihwo, un prohti: leelâ truhkumâ. Ne fenn wehl 300 zilweli ar fuggi no Umburges atnahze, bet kad winni fuggineekam ne spehje makfah par weschanu un barroschanu, tad schis winnus wiffus par naudu kahdam baggatam kohpmannam nodewe, kas winnus kahdâ leelâ nainmâ tik ilgi likke zeet, kamehr winnus pa weeneem atkal zitteem kohpmanneem woi muischneefkeem isdewe par darbineefkeem. Zâ daudstreif tur gad-dahs, ka laudim, kas no Wahzsemmes atnahkufchi, 5 woi 6 gaddus par tihreem wehrgeem ja-paleef, kamehr tik dauds nopelna, zif ta atweschana makfa; un pa to starpu daudstreif tehws dsihwo weenâ semmes gallâ, mahte ohtrâ un behrni tâpatt arri fâ isklidufchi. Un kad nu lautini beidsot nahf wakkâ, tad pufse jau nomirufchi, un zitti, weens ohtru wairs ne atrafdami, ne sinn, fur palikt, fur dehtees. Ak tawu behdu un nelaimi!

Zahs ihfas sinnas par muhsu pasauli jeb semmi 2Stais gabbals.

Wehl no Ehstereikeru walstes. Zas wiffu pirmais un leelakais pilssehts, kas paschâ Ehstereikeru semmes gabbalâ, Wahz'semmê prohti, irr Wine. Winsch pee Donau straumes, un pahr wiffseem zitteem Wahz'semmes pilssehteem tas leelakais. Wairak ne fâ 300,000 kauschu tur eekschâ dsihwo. Arri Keiseris pats un dauds augsti un baggati fungi tur miht. Leela studentu skohla un dauds zittas skohlas un wairak ne fâ 200 pabriki, fur wiffa das leetas taifa, schinnî pilssehtâ. — Zitti pilssehti, kas leeli fauzami, irr: Trieste, Illiëru semmê pee Ahdrias juhreas, kurrâi leela andele pahr juhru, ih-paschi ar Turku semmi, us kurren no schejenes pa Ahdrias juhru ar fugeem brauz; Praha, Behmeru semmê, ar studentu skohlu, un Presburga, Peste un Ohpene, Unguru semmê, schahs trihs pehdejas wiffas pee Donau straumes. Peste un Ohpene irr tihri tuwu weena pee ohtras. Peste irr weenâ, Ohpene ohtrâ Donawas mallâ. Starp abbaht tilts. — Weens ihpaschi leels Ehstereikeru Keisera pilssehts, kaut gan ne fâ tik leels fâ Wine, irr Mailande, Lombard-Wenezieru semmê. Bet pahr wiffahm leetahm schê par to pilssehtu ja runna, kam wahrds Wenedige. Schis pilssehts irr Ahdrias juhreas seemeta mallâ us pulku fallahm ustaishts, un bes ta, ka tapeh; tur jau wiffur uhdens,

wehl pulks dſikku un plaſchu grahwju, fur uhdens teff, un fo par fanalehm noſauz. Karrâ eelâ, no weena galla lihds ohtram, kad ne juhras johma, tad tahds grahwis jeb fanale. Us abbahm puſſehm zeffch preeſch kahjneekem. Ar ſirgeem tur ne brauz, ne jahj. Kas ne gribb kahjahm eet, tas ar laimw brauz, fur gribbedams. Laiwas tur tadeht wiſſâs mallâs atrohdamas. Arri pulks tiltu tur irr, ka kahjneeki no weenas eelas mallas us ohtru warretu tift. Salka, ka tur 450 tiltu eſſoht. Schis pilſſehes jau no wezzu wezzeem laikeem, un zitkahret ſohti baggats bijis. — Pehdigi es ſchê wehl zittu pilſſehetu peeminnu, ne winna paſcha, bet to ſahls-kalnu deht, kas pee ſcha pilſſeheta. Par ſcheem kalneem es 26râ gabbalâ fo ſtahtihc apſohlju, un es nu to apſohlſchannu gribbu peepildihc. Schis irr Wielitſchka Galizieru ſemmê. Zee ſahls-kalni, kas ſchê, irr weens pee ohtra. Wirſs-puſſe winneem ſemme un akmins, wiſſa eekſchpuſſe leddains ſahls weenâ gabbalâ. Zo eekſcha, tapeh; ka jau us 500 gaddeem bes mitteſchannas ſchê ſahli zehret, tâ izjirſta, ka tas dibbens, fur ſahli izjirſuſchi, jau 1000 pehdu dſilſch. 13 weetâs leeli plaſchi zaurumi, fur us treppehm ſemmê kahpj un is kurreem to izjirſtu ſahli ar leelahm windahm iswinde. Eekſch ſcheem kalneem, fur ſahls jau izjirſts, garras, plaſchas un brihnum' augſtas eelas, pahr kurrehm ſahls-welwes. Zee ſahni, tapat kâ arri refni un garri pihlari to welwju peh; un appakſchâ, fur wirſu ſtaiga, tihrs un ſpohſch ſahls. Weenâ weetâ apzeems, fur ehkas preeſch zilwekeem, un arri weena baſniza izjirſta, prohti ta baſnizas eekſchpuſſe, fur altaris, kanzele, benki, wiſs no ſahls. Ar weenu tur ſemmes eekſchâ wiſſâs mallâs eljes lukturi irr, un eljes ſwezzes degg, tapeh; ka deenas gaisma tur eekſchâ ne eenahk, jo tee 13 zaurumi, pa kurreem tur eekſchâ teek, pee ta leela dſikkuma un leela garruma un plaſchuma, kas dibbenâ, us gaischumu ne fo ne iſtaifa, un ſalka, un arri warr ſapraſt, ka tas teefa, ka tas ugguns, kas wiſſâs mallâs, brihniſchki wiſſadi, prohti: ſalki, ſilli, dſelteni, ſarkani un tâ wehl gaischâ ſahlâ ſpeegelejahs. Wairak ne kâ 900 wihri ſchê eekſchâ irr ar ſeewahm un behrneem un pee ſahls ſtrahda. Zee paſchi arri ſchê dſihwo un retti kahdu reiſi no kalna ahtrâ pee deenas gaismas isnahk. Daſch no winneem peedſimmis un nomirris, bes ta, ka buhtu ſemmi un ſauli redſejis. Zo ſahli, fo winni izzehret, ar ſirgeem lihds tahm weetahm aiswedd, fur tee leeli zaurumi, ka to us augſchu iswindetu. Zee ſirgi, kas tur irr, tur peedſemm, usaug un noſprahgſt. Wiſſu, kas zilwekeem un lohpeem waija-dſigs, no augſchenes nolaiſch. — Daſchas paſakkas irr, ka ſemmes eekſchâ arri paſaule eſſoht, fur zilweki un zitti dſihwi raddijumi dſihwojoht. Zes nu gan tâ naw, kâ paſakkas ſtahta, bet tâ tas tak irr, ka ſchê juns iſſtahtijis. Preeks tas irr, ſinnaht, ka ſchee ſautini, kas no wiſſeem zitteem zilwekeem ſchſirti, ſemmes eekſchâ dſihwo, to naw aismirſuſchi, kas debbeſi un ſemmi raddijis, un tapeh; ſew Deewa nammu pataiſijufchi, fur tee ſwehtâs deenâs kanahk, Deewu peeluhgt un winna ſwehtus wahrduſ klausitees un tam gohdu doht, par fo rakſihts, ka eekſch winna wahrda buhs lohzitees wiſſeem zekkeem to, kas debbeſi un wirs ſemmes un appakſch ſemmes irr.

Steidsees fawu tuwaku isglaht no nelaimes.

Muhfu semnei pa wakkara pussi, ais wakkara jubru, atrohdahs pasaul' leela semme, ko nosauz Ameriku. — Us turren ne fenn wehl no Wahz' un Calenderu semmes un no zittahm Ciropias mallahm dauds tuhstosch lautini pa jubru aisgahje, fawu tehru semmi un dsimteni astahdami. Rohpmanni un animatneeki apmertahs pilssatds, un semmes strahdneeki daschureis dabbuja kahdu semmes gabbalinu, fur tee paschi few ehkas ustaisija, un laulus eestrahdaja. Bet tas winneem ne bija weegla leeta, jo tur irr leeli meschi, fur dauds plehsigi swehri atrohdahs, un daudsreis tur arri ne par naudu eerohschus ne warr dabbut, tohs leelus un zeetus kohkus iszirst, un to wehl ne kad apstrahdatu semmi usplehst. —

Tahda tuffnesi arri diwi wihri ar leelahm mohkahm un dauds puhleschanas masu gabbalinu ta leela mescha bij istihrijusch, few buhdinas ustaisijusch un arri lohpus eegahdajusch. Rahda wakkara Anzam gohtina bij pasuddusi, un, to mekledams, winsch eeraudsija leelu lahzi, kas patlabban no leela kohka kahpe, fur laikam pehz meddus bij meklejis. Ko nu bij darriht? Isbehgt wairs ne warreja. Anzis, us fawu spehku palaudamees, peeleshje tschakli pee kohka un gaidija, kamehr lahzi ar pakkal-kahjahm semmi aisneedse, tad sagrahbe lahtscha preefsch-keppas un, tahs ar wissu spehku pee kohka peespeesdams, to turreja zeeti. Gan lahzi ruhkdams mekleja no sawa prettineeka walka tift; bet kohks, kas widdu bij, tam ne lahwe winnu aisneegt. — Bet ko nu nabbags Anzis darriht? Woi wissu nakti ar lahtsch, ka ar mihtu draugu sakehrees, stahweht? Gan fauze, zil warredams, bet ne weens ne nahze winnu pestiht, un zits padohms ne atraddahs, ne ka lahtsch lihds rihtam zeeti turreht; jo pa tam jau bija palizis tunischs. Anzis turreja ka wihrs, un gan warr saprast, ka abbeem labba duhscha ne bij. Anzam likkchs, itt ka winna rohkas ar lahtscha keppahm buhtu kohpa faauguschas, un gan driht wairs ne warreja noturreht. Par laimi gaisma sahze aust, un nu Anzis atkal pehz palihga kleeedse. Pehz brihtinu winsch eeraudsija fawu kaimini Kristapu ar zirwi us rohkas lehnam nahkam, un tik ka tuhru gan peenahzi, winsch to wajzaga: "Bet, kaimin, woi tad ne jau wakkara manni dsirdeji pehz palihga sauzam?" — "Dsirdeju gan," atbildeja Kristaps, "bet es biju peekuffis un gribbeju patlabban pee meera eet, un dohmaju; gan rihta laiks, es jau ne warreju sinnah, ka tu tas kleeedsejs biji." — "Woi es, woi zits," fazzija Anzis eeskaitees, "zilweks tomehr bij; bet nahz' schurp! turri lahzi zeet, es winnu ar tawu zirwi gribbu nosist. Kristaps nu Antscha weeta lahtsch turreja, dohmadams, ka Anzis winnam tuhlin gallu darrihtu; bet schis, zirwi us rohku nehmis, lehnam sahze prohjam eet. Gan Kristaps kleeedse, woi traks effoht, woi winnu liffchoht no lahtscha saplohsiht; bet wolti! — Anzis likkchs kurlis un mehms prett winna kleeegschanu. — Pehz pahri stundahm nahze Anzis atkal fawu kaiminu apmekleht, kas pa tam bij arsinnis, ka ta naw smeekla leeta, ar tahdu swehru ka ar draugu sakehrees stahweht, un drebbedams wehlejahs tift walka. Anzis nu winna wehleschanai paklausija, un lahtscham ar weenu zirteni galwu pahrschkehle, bet turflah fazzija: "Lai tew par mahzibu

us preekschu; kad kahdu zilweku dširdi pehz palihga fauzam, ne prassi papreeksch, woi sweschs woi pasihstams, kristihts woi pagans, Turks woi Schihds, bet bes kaweschanas palihdsi; jo tas jau gan, kad irr zilweks, pascha Deewa behrens.

D. St—m.

Ir nekristihts zilweks ne pahrkahpi sawu fohlschanu.

(Lubko Latw. dr. 1837, 33ta 1.)

1. Preeksch gaddeem kristihts brunneceks
Starp Turkeem dšihwoja;
Tam gaddijahs par nelaimi,
Ka augstu Turku jaunekli
Tas kildā noduhra.
2. No atreebšchanas bihdamees,
Tas behdse ahtrumā,
Un taifou zekū atstahdams,
Pa meschu mescheem maldidams,
Pehz isnaht klaijumā.
3. Tur pill' un dahrsu eerauga,
Ar muhri walnotu. —
Kā putniusch, dšihts no wannaga,
Pahr muhri dahrsā eelehza,
Tur atrohd — pilskungu.
4. Pee kahjahm krittis, isstahsta
Tam sawu nelaimi.
"Ak! Glahbdams sawu dšihwibu,
Es nokahwu to jaunektu,
Ak glahbj' man shehligi!" —
5. Tad pilskungs nehme abbotu,
Kas sahnis farraja;
To brunnecekam pasneegdams,
No semmes mihli uszeldams,
Tā winnu usrunna:
6. "Schē kihlis, ka tu glahbšchanu
Pee mannim panahzi;
Kā gohdawihrs es. apfohlu,
Tew rahdiht drohšchu weetinu,
Kur flehptees warresi."
7. Tā runnajoht, raug', mahmina
Pee trukka atwelkabs,
Un fungam ausi muffina,
To ahtri lihds eet skubbina,
Un slaufabs affaras.
8. Nu pilskungs weefi ahtrumā
Slehdš masā buhdinā,
Kas dahrsā bija taifita,
9. Nis kohkeem labbi apflehpta;
Drihs atnahkt apfohla.
9. Trihs stundas nabbags, drebbedams,
Schē eeslehgts palikke. —
Kā azzumirklus skaitija,
Un luhgdams zekū's gulleja,
Nirms glahbejs atnahze.
10. Schis durwis lehnām atflehdse,
Tad waigu nogreesis,
Un kluffam slauzijs affaru,
Ar drebbedamu balsinu
Tārunnāht eefahzi:
11. "Ak kristihts wihrs, tu nokawi
Man dehlu weenigu!
Tu firmam nehmi atspaidu;
Bes preeka nahwi gaidišchu; —
Kas schahwehs affaru!"
12. "Gan jauki buhtu atreebtees
Un nahweht naidneeku;
Bet jaukaki, kad peedohdu
Un turru to, to fohliju,
Kaut firdi lausitu."
13. "Pulks jahtneeku schē atsfrehje,
Pehz tewim mekleje;
Tohs zittu zekū raidiju,
Negg' tur tee tewi panahktu.
Kā wehjšch tee aistsfrehje."
14. "Pee wahrteem stahw mans brangais sirs,
1. Tam ahtri muggurā!
1. Un steids' pa zittu zekū,
Kur sinni drohšchu pilskatu.
Deews lai tew pawadda!" —
15. Ak draugs, woi teizams firmgalwis
Tew ne schkeet engelis? —
Kas eenaidneekam labbu darr',
Lai buhtu Turks, lai pagans arr',
Irr Jesus mahzeklis. —

D. St—m.

Lihds 5. Lubli pee Kihges irr atnahkuschi 816 fuggi un aisbraufuschi 669.

Wrihw drikkeht. No juhrmallas-gubbernementsu augstas waldischanas pusses:
Dr. C. E. Napier sky.